

Paminėtos Kalniškės mūšio 71-osios metinės

Gegužės 13 dieną paminėtos Kalniškės mūšio – vieno iš garsiausių Lietuvos ginkluotojo pasipriešinimo istorijoje – 71-osios metinės. Šiai svarbiai istorinei datai pažymėti buvo skirti įvairūs renginiai. Minėjimas prasidėjo Lazdijų miesto Nepriklausomybės aikštėje, kur buvo padėta gėlių prie Nepriklausomybės paminklo, vyko dviratininkų ir bėgimo dalyvių į Kalniškės mūšio vietą išlydėtuvės bei Lietuvos kariuomenės skiriamųjų ženklių piešinių konkursas „Žengia pulkas linksmai“.

Vidurdienį Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčioje au-kotos šv. Mišios už pasipriešinimo kovų dalyvius. Vėliau Kalniškės mūšio vietoje vyko bėgimo dalyvių ir dviratininkų sutikimas bei piešinių konkurso nugalėtoju apdovanojimas. Prasidėjus iškilmingam minėjimui į renginį susirinkusiemis savanoriams, šauliams, Laisvės kovų dalyviams ir jų artimiesiems bei savo krašto istorijai neabejин-

giems šventės dalyviams, kalbėjo ren-ginio svečiai: Lazdijų rajono savivaldybės mero pavaduotojas Gintautas Salatka, Seimo narys Paulius Saudargas, profesorius Juozas Galdikas, politologas Laurynas Kasčiūnas, krašietis Vaidas Šalaševičius. Minėjime dalyvavo VSAT Varėnos rinktinės vadas Vytautas Ižganaitis, KASP Dainavos apygarados 1-osios rinktinės vadas Svajūnas Papiliauskas, A. Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės vadas Skirmantas Vatalkevičius bei kiti garbūs svečiai.

Savo kalboje mero pavaduotojas G. Salatka linkėjo visiems kartu saugoti ir puoselėti mūsų tautos istorinę atmin-ti, perduoti ją vaikams, jauniesiems Lietuvos pilieciams, dainomis, pasako-jimais ir reikšmingais darbais liudyti kovotojų už laisvę atminimą, gerbti jų artimųjų tvirtybę ir drąsai bei atsakin-gai kurti mūsų valstybės šiandieną ir dar šviesesnį ateities rytojų. „Mūsų tau-tos stiprybė – susitelkime ir vienybėje.

Būkime pilietiškai s-a-moningu, mokėkime atsirinkti ir įvertinti tai, kas vyksta mūsų in-formacinėje, kultūrinėje ir politinėje erdvėje. Nepamirškime, jog mus visus jungia vienas tikslas – per amžius Laisva ir Nepriklauso-ma tévyné Lietuva“, – sakė G. Salatka.

Minint 71-ąsias Kalniškės mūšio metines, sunkū ir skausmingą rezistencinių kovų daly-vių likimą apdainavo Lazdijų kultūros centro folkloro an-sambliai „Dainuviai“ ir „Rieci-melis“, Lazdijų buvusių politinių kalinių ir trem-tinių Laisvės kovų dainų ansamblis „Žilvitis“, Šeštokų seniūnijos Rolių bendruomenės ansamblis „Sodžius“, Alytaus „Dzūkų pulkuco“ ansamblis,

mokytojai Lina ir Juozas Pileckai su mokiniu Armandu Tarnavičiumi bei jaunoji šaulė Margarita Rasiulytė.

Pasibaigus meninei programai, visi renginio dalyviai tradiciškai vaišinosi kareiviška koše.

Lazdijų rajono savivaldybės inf.

Ešelonas Nr. 97921

Vienas didžiausių 1948 metų trėmi-mų, kodiniu pavadinimu „Pavasaris“ („Vesna“), vyko gegužės 22 dieną. I tremtį išvežta per 48 tūkstančiai Lie-tuvos gyventojų, tapusių specialiuoju kontingenčiu. Pagrindinė tremties vieta – Krasnojarsko kraštas Sibire, daliai lietuvių, ištremtų iš Jurbarko, Raseinių ir kitų rajonų – atšiaurioji Igarka.

Tenkindama Lietuvos KP CK pra-nešimą, Sovietų sąjungos ministru ta-ryba priėmė nutarimą Nr. 417-160YS „Dėl ištremimo iš Lietuvos TSR ter-iatorios specialiajai tremčiai 12 000 už-muštu ginkluotų susirėmimų metu, nu-teistų banditų-nacionalistų šeimų, tapusių nelegaliomis, ir banditų pagalbininkų – buožių šeimų“. Pasirašė J. Stalinas.

Vykstant į Kremliaus nutarimą Lietuvos SRS Ministru taryba ir Lietuvos SRS Komunistų partijos Centro komi-tetas 1948 metų gegužės 18-ąją taip pat priėmė nutarimą dėl priemonių ištremiant „banditų“ ir „banditų“ pagalbi-ninkų – „buožių“ šeimas. Nutarime iš-vardytų pagrindiniai reikalavimai parei-gūnams dėl ištremiamų žmonių ir kon-fiskuoto turto. Nutarimą pasirašė LSRS Ministru tarybos pirmininkas M. Gedvilas, LSRS KP CK sekre-torius A. Sniečkus.

Kelionė traukiniu Nr. 510

Raseinių ir Jurbarko apskričių tremtiniai ešelono formavimas pradėtas 1948 metų gegužės 23-ąją 8 valandą, už-baigtas – gegužės 24-ąją 3 valandą.

Viduklės geležinkelio stotyje įvago-nus sulaipintos 239 šeimos, 766 žmo-nės: 232 vyrai, 305 moterys, 226 vai-kai iki 16 metų. Varlaukio stotyje – 149

šeimos, 505 žmonės: 161 vyras, 229 moterys, 146 vaikai iki 16 metų. Iš vi-so į ešeloną pakrauta 388 šeimos, 1271 žmogus: 365 vyrai, 534 moterys, 372 vaikai iki 16 metų. Taip prasidėjo kelionė į tremtį traukiniu Nr. 510.

1948 metų birželio 1 dieną 5 valan-dą 15 minučių įvažiuojant į Jumatovo stotį ešelonas atsitrenkė į priekyje sto-vintį prekinį sastatą, nes mašinistas ir jo padėjėjas miegojo. Katastrofos me-tu visiškai sudaužyta 12 keturašių vago-nų, iš jų 11 su tremtiniais bei konvojaus vagonas. Pranešime rašoma, kad katastrofos metu žuvo 19 žmonių: 8 vyrai, 10 moterys ir vienos vaikas. Sunkiai sužieisti 35 žmonės. Žuvusieji palaidoti katastro-fos vietoje, Jumatovo stoties rajone.

1980 ar 1982 metais, tikslios datos nepamenu, teko kalbėtis su katastro-fos Jumatovo stotyje liudininke Ona Daulenskaite, į tremtį išvežta iš Gude-lių kaimo prie Girdžių, Jurbarko rajone. Ji pasakojo: „Iš viso vagono aš vie-na likau gyva. Sirgau džiova, todėl lai-kiausi atokiau nuo visų, palindusi po gulta. Katastrofos metu mane pri-spaudė gultų lentos ir vagono nuolau-zos, iš po kurių mane ištraukė po kelių valandų. Leido truputį atsikvėpti ir nu-vedė atpažinti žuvusiuojų, kurie gulėjo su-guldyti eilėje prie bėgių. Atpažinau savo šeimos narius, gimines ir netoli gyvenu-sius kaimynus. Atpažintų tikslaus skai-čius nepamenu, o žuvusiuojų kūnų prie bė-gių gulėjo gal 60 ar daugiau“. Ona Dau-lenskaite mirė 1985 metais Lietuvoje.

I katastrofos vietą saugumo ir kitos tarybos atvyko 8 valandą ryto. Iki šių tarybų atvykimo gelbėjimo darbus vykdė tremtiniai ir konvojaus kariai.

Sunkiai sužeistuosius paguldė į Demos ir Ufos ligonines, likusieji pervežti į Ufos geležinkelio stotį.

Maisto užsakymo telegramoje Ufos geležinkelio stoties restoranui rašyta: „Ešelonas Nr. 97921, 1172 žmonės. Paruoškite maistą“. Pagal šį nurodytą skaičių galima spręsti, kad žuvusių ir sužeistų – 99 žmonės.

Antroje telegramoje Čeliabinsko geležinkelio stoties restoranui maistas užsakytas jau tik 1118 žmonių. Žuvusių ir sužeistų skaičius padidėjo iki 159 žmonių.

Pranešimo skiltyje „Maitinimas“ nurodoma, kad maitinimas vyko sklan-džiai, tik Krasnojarsko miesto Zlobi-no stotyje tris dienas nebuvo duonos. Tik ar galima laikyti maitinimu dviem trims paroms vagonui skirtą kibirą į buizą panašios sriubos, porą kepalėlių duonos ir porą kibirų vandens?..

Vaikų iki trejų metų kelionės į tremtį metu tėvams išsigyti pienui „išduota“ 5,5 rublio dienai. Kieno kišenėse nus-e-do minėti pinigai, nesunku atspėti, tė-vai šių pinigų tikrai negavo.

Birželio 3-iąją tremiamieji išvežti į pa-skyrimo stotį Krasnojarske. Laikinai ap-gyvendinti buvusiame karos belaisvių la-geryje, iš kur birželio 27-ąją garlaiviais „Marija Uljanova“ ir „Stalin“ išplukdyti į Igarką. 1948 metų liepos 2 dieną spe-cialiųjų kontingentą ešelonono viršininkas Mordvinenka perdarė Igarkos komen-dantui papulkiniui Gruzdkovui.

Pridavimo akte parašyta:

1. 1948 metų liepos 1 dieną garlaiviu „Stalinas“ į Igarkos miestą atvyko ešelonas Nr. 97921 specialiųjų trem-tinių – lietuvių.

2. Igarkoje priimta 305 šeimos spe-cialiųjų tremtiniai – lietuvių, 1219 žmo-nių. Seimų skaičiaus sumažėjimas 83 šeimomis paaškinamas, kad 19 seimų išvyko žuvus jų nariams (žuvę ar paliki ligoninėse). Kiti atvyko pavieniu ir kaip šeimos nesiskaitė.

3. Kelionės metu išvykus traukinio katastrofai žuvo 19 žmonių (užrašyta tik tiek, kiek atpažino O. Daulenskai-tė – aut.past.).

4. Kelyje mirė Janė Kamantauskai-tė, gimusi 1948 metais.

5. Kelionei Krasnojarskas–Igarka tremtiniamis išduotas sauso maisto da-vinys šešiomis paroms.

Tačiau kalbantis su tų dienų trem-tiniams paaiškėjo, kad ne tik maisto, bet ir vandens jie negavo. Tremtiniamis ne-buvo leidžiamas išlipti į triumą.

Įdomiausias pridavimo akto saki-nyς: „Spec. tremtiniai – lietuvių pre-tenzijų konvojaus kariškiams ir ešelo-no vadovybei nepareiškė“. Galima tik išsivaizduoti kokia „gumbalige“ būtų susirges asmuo išdrįsės tai padaryti.

Aldona Matulkaitė knygoje „Igar-kos tremtiniai“ pateikė išaiškintų žu-vusių tremtiniai vardinį sąrašą. Jame 38 pavidės, o ne 19, kaip rašoma ataskai-toje. Galbūt surašant ataskaitą suvei-kė stribu sindromas – atimti ir pasida-lyti – tai jie mokėjo labai gerai, o sudē-ti ir padauginti – neįkandamas reikalas.

Toje pačioje knygoje Vaclovas Da-venis pasakoja, kad už Uralo traukiniu sustojus prie ežero leista išsimaudyti. Po komandos išlipti į krantą du broliukai ēmė plaukti tollyn. Nepaklusę, bu-vo nušauti motinos akysse.

(keliamas į 2 psl.)

Ešelonas Nr. 97921

(atkelta iš 1 psl.)

Liudininkų prisiminimai

Janina ir Juozas Borkertai

Šiuo metu Jurbarko gyvena buvę Igarkos tremtiniai Janina Borkertaitė-Klioštoraitienė ir brolis Juozas Borkertas.

Juozas Borkertas prisiminė: „I mūsų sodybą Dainių kaime, Jurbarko valsčiuje, kariškiai atvyko apie vidurnakštį. Uždarinėjo langines, tėtei įsakė uždaryti šunį. Mus susodino ant grindų, perskaitė nuosprendį. Daiktus krautis leido vėliau.

Kieme girdėjome bruzdesį, nes kariškiai ir stribai mūsų sodyboje įruošė pakrovimo į automašinas punktą. Kai mynus į mūsų sodybą atveždavo vežimais. Atvažiavus mašinoms, daiktus sukraudavo į mašinas, o ant jų laipindavo žmones, taip pat įsitaisydavo ir apsaugos kariškiai.

Nuvežė į Varlaukio geležinkelio stotį ir sulaipino į gyvulinius vagonus. Seserį Janiną į Varlaukio stotį atlydėjo stribas ir įlaipino jau į pradėjusį judėti ešeloną“.

„Aš mokiausi Jurbarko gimnazijoje ir gyvenau mieste, tad kol mane surado, praėjo nemažai laiko. Kelionės metu, nepamenamie kurioje stotyje, gavome maisto: vagonui – kibirą buizos, kepalėlį duonos ir leido dviem vyrams atsinešti vandens.

Tą rytą ešelonui atsimušus į priekyje stovėjusį sastatą, mus pažadino garsus trenksmas, atrodė, kad kažkur kylame. Daug kas nukrito nuo gultų. Mūsų vagoną užstūmė ant priekyje buvusio vagono. Atsipeikėjė suaugusieji pradėjo dairytis pro sienose atsiradusius plėšius. Vaizdas sukreciantis. Iš po mumis esančio vagono nuolaužų kyšojo nutrauktos žmonių galūnės... Sargyba leido išlipti iš vagonų su daiktais. Daik-

tus sukrauti šalia bėgių. Kas pajégė, pradėjo gelbėjimo darbus. Sargybiniai, visada viską pastebintys, nepastebėjo vietinių, kurie pasinaudojė suirute pasisavino mūsų daiktų. Katastrofos vietoje – pelkėta vietovė, tekėjo upelis. Mes, vaikai, įjome prausčius.

Ištrauktus sužeistuosius guldė į vežimus, traukiamus jaučių, ir kažkur išvežė. Žuvusiųjų kūnus guldė prie bėgių. Tikslaus skaičiaus nepamenamie, galėjo būti apie 50–60 palaikų.

Po kelių valandų atsirado daugiau kariškių, technikos, skirtos vagonams pakelti. Priekyje esančius nesudaužytus vagonus nustūmė kažkur tollyn, o mūsų – atgal. Likusiais sveikais vagonais mus nugabeno į Ufą. O iš ten į Krasnojarską. Patalpino japonų karos belaisvių stovykloje, – papasakojo Janina Borkertaitė-Klioštoraitienė.

Po kurio laiko tremtinius sulaipino į garlaivio „Stalinas“ triumus ir nuplukdė į Igarką. Igarkoje Borkertų tėvą paskyrė ganyti arklius, duktė Janina dirbo brokuotoja: žymėjo rāstus ir vedė apskaitą. Sūnus Juozas baigė vairuotųjų kursus ir dirbo vairuotoju. Išleisti iš tremties visi grįzo į Lietuvą.

Vitalija Meškauskaitė-Micutienė

„Mano brolis partizanas su bendražygiai Kasperavičiumi žuvo prie Žindaičių. Brolis Vladas jau kalėjo tolimeje šiaurėje – Kolymoje, prie Magadano. 1953 metais atvyko pas mus į Igarką, o po dvejų metų išvyko į Lietuvą.

Mus su manta atvežė į Borkertų sodybą Dainiuose. Anksčiau už mus į surinkimo punktą atvežta kaimynė, pamaciūs mus, pasakė: „Ir Meškauskus veža... Ačiū Dievui, ne vieni būsime“.

Iš Berkertų sodybos mašinomis atvežė į Varlaukio geležinkelio stotį ir sulaipino į vagonus. Į Rytus pajudėjome paryčiu.

Smūgio metu mokytoja Kasiulaitie-

nė iš Dainių kaimo riktelėjo: „Katastrofa!“ Vagone įsivyravo tyla, niekas nepratarė né žodžio. Kiek pamenu, mūsų vagone niekas nenukentėjo, bet prieš mus buvę trys vagonai buvo visiškai sudaužyti. Telesforas Pranskaitis, prispauistas vagono nuolaužų, šaukėsi pagalbos, nesulaukės mirė.

Išlipusi iš vagono pamačiau kruviną moterį, maitinančią vaikelį. Juos vėliau išvežė į ligoninę. Mūsų vagone į tremtį buvo vežama partizanų vadomo motina Paulavičienė iš Kalnėnų, jos nuomone, žuvusiųjų galėjo būti apie 50. Kiek sužeistų, pasakyti negali. Lengvai sužeistų į ligoninę nevežė.“

Julė Petraitė-Grigienė

„Mano tėvai gyveno Mantvilių kaime, Jurbarko valsčiuje. Ūkininkavo prie Mituvos upės esančiame 22 hektarų úkyje. Šeimoje augau aš ir brolis Antanas.

1948 metų gegužės 22-ąją paryčiais į mūsų sodybą atvyko stribai ir saugumiečiai. Neradę tėvelio, puolė klausinėti mamą, kur jis pasislėpė. Tėvelis tuo metu buvo išvedės karvę į ganyklą ir pastebėjęs nekvietus svečius, pasislėpē rugiuose. Kai pamatė, kad mama ruošiasi kelionei ir pasikinkius arklių krauna mantą į vežimą, tėtis parėjo. Buvo „malonai sutiktas svečių“.

Atvežė mus pas Borkertus, iš jų – į Varlaukio geležinkelio stotį. Mama viša laiką kartojo, kad be reikalo ēmėme daiktus, vis vien paveš ir sušaudys. Išvykome į nežinią.

1948 metų birželio 1-osios paryčiais stipraus smūgio nublokstį nuo gultų nesupratome, kas išvyko. Mūsų vagone žuvusiųjų ar sužeistųjų nebuvu. Pastebėjė nuo smūgio atsivérusias vagono duris su drauge Irena (vaikų gydytoja Purliene) iššokome iš vagono ir bėgome prie upelio prausčius. Atsisukusi pamačiau, kad mūsų vagono priekiniai ratai

nušokę nuo bėgių. Iš gretimo vagono nuolaužų kyšojo žmogaus kojos. Pasirodžius sargybiniams, žmonės pradėjo šaukti: „Ką padarėte!“

Buvome suvaryti ir uždaryti vagone. Prieinius vagonus nutempė. Mūsų vagoną ir kitus už mūsų esančius vagonus paliko katastrofos vietoje. Kiek galėjo būti žuvusiųjų, tiksliai pasakyti negaliu, tikrai ne viena dešimtis. Naujai suformavus sastatą, tėsėme kelionę į Krasnojarską.

Pranskaičiai iš Gudelių

Ona Daulenskaitė, kalbėdama apie savo giminiaciją Kazimiero ir Natalijos Pranskaičių šeimos likimą, sakė: „Kazimieras neįtiko sovietų valdžios atstovams Girdžiuose. Namuose nuolat buvo daromos kratos.

1945 metų sausį po eilinės kratos Kazimierą išsivedė vietos milicininkas. Sužinojome, kad jis nuvežtas į Vytenus. Žmonai Natalijai nuvykus aplankytį, pasakė, kad vyras pervežtas į Raseinius.

Kokios priemonės naudotos tardant, sunku pasakyti, bet per nepilnus du mėnesius iš sveiko žmogaus liko skeletas. Žmonai buvo leista iš Raseinių kalėjimo vyrą parsivežti namo. Ta pačią naktį namuose mirė.

Pranskaičių šeima priskirta prie „banditų“ pagalbininkų, „buožių“ šeimų. 1948 metų gegužės 22 dieną į Varlaukio geležinkelio stoties išvežta į tremtį. Traukinio katastrofos metu Juomatovo stotyje, mūsų vagone niekas neišliko gyvas, išskyrus mane. Dar vienos tremiamasis, Telesforas, dar kurį laiką šaukėsi pagalbos, bet nutilo ir jis.

Iš darnios šeimos gyvas liko sūnus Apolinaras, nepatekęs į tremtį. Tačiau likimas ir jam buvo negailestingas – susirgo kaulų džiova. Mirė 1953 metais.“

Pagal Antano BAJERČIAUS surikta medžiagą spaudai parengė Vesta MILERIENĖ

Gegužė – ypatingo pamaldumo Švč. Mergelei Marijai mėnuo

Švenčiausioji Mergelė Marija, Dievo Motina užima išskirtinę vietą Katalikų Bažnyčioje. Protestantų bažnyčios net kartais teigia, kad katalikai sudievina Mariją ir paverčia „ketvirtuoju“ švč. Trejybės nariu. Nors kai kuriuose katalikiškuose kraštuose ypač stiprus Mergelės Marijos kultas, tačiau šiuo atveju protestantiška kritika tikrai nėra teisinga. Kaip pabrėžia Katalikų Bažnyčios doktrina, katalikams Dievo Motiną derėtų suprasti kaip krikščioniško gyvenimo pavyzdį, kaip ypatingą ženkla, nurodantį Jėzaus Kristaus link. Ji yra Didžioji Užtarėja, puišiai suvokianti mūsų žemiškuosius poplius, nepailstamai besirūpinanti mūmis, kaip motina rūpinasi savo vaikais. Švč. Marija yra visos Bažnyčios provaizdis, primenantis, kad svarbiausia Bažnyčioje – drąsa išlikti atvirai Dievovedimui.

Liturginiame kalendoriuje yra daug svarbių iškilmių, kurios siejamos su Švč. Marija. Kiekviena iš jų atskleidžia skirtingą jos pavyzdžio mums aspektą. Na, o gegužė yra tapusi savotiška pamaldumo Dievo Motinai kulminacija.

Tai santykinių vėlyva tradicija, kuri susiformavo 13 amžiaus pabaigoje.

Didžiai dalimi tai buvo susiję su taučių, nesenai atradusiu krikščionybę, gilesne evangelizacija. Gegužę būta svarbių pagoniškų švenčių, susijusių su gamtos išsiskleidimu po žiemos apmirmo. Švč. Mergelės Marijos garbiniams buvo pasiūlytas kaip priminimas, kad būtent šioje trapiroje Izraelio merginoje žmogiškoji prigimtis išsiskleidę visu grožiu.

Verta pabrėžti ir tai, kad gegužės mėnesį įsišaknijęs pamaldumas Švč. Marijai neturi griežtos reglamentacijos ir labai priklauso nuo krašto papročių ar temperamento. Tik 16 amžiuje pasirodė pirmosios maldaknygės, skirtos „gegužinėms pamaldoms“, tačiau iki šiol iniciatyva paliekama pačiomis tikinciųjų bendruomenėms, kurios raginamos ne tik dalyvauti pamaldose, bet ir rinktis bendrai maldai kieno nors namuose, įsirengti Švč. Mergelei Marijai skirtą altorėlį.

Prie to, kad gegužė tapo „Marijos mėnesiu“, labai prisiėdo jėzuitai, kurie į krizę patekusių Bažnyčią bandė gaivinti, stiprindami įvairaus pobūdžio pamaldumą. Būtent jėzuitų dėka popiežius VII 1815 metais oficialiai

pritarė būtent tokiam gegužės mėnesio pamaldumui, o jau popiežius Pijus IX 1859 metais paskelbė, jog šis pamaldumas turi būti oficiali Bažnyčios praktika.

20 amžiaus popiežiai ypač akcentavo Švč. Mergelės Marijos vaidmenį. Popiežius Paulius VI 1965 metais išleistame trumpame dokumente pabrėžė, kad svarbiu gegužinių pamaldų motyvu turi tapti malda už taiką visoje žemėje. Ypač svarbu kuo daugiau dėmėsio skirti Švč. Mergelei Marijai, ragino popiežius, dabar jau paskelbtas šventuoju, Jonas Paulius II. Jis tvirtino, kad šis pamaldumas yra svarbus priešnuodis išplitusiai neapykantai ir smurtui.

Lietuvoje iki 19 amžiaus vidurio gegužę nebuvu siejama su Švč. Mergelei Marija. Gegužinės pamaldos pradėtos praktikuoti tik po to, kai Seinų valdytojas 19 amžiaus viduryje lankėsi Romoje ir liko sužavėtas tuo pamaldumu Dievo Motinai, kurį ten išvydo. Tad pirmiausia gegužinės pamaldos išplito Seinų vyskupijoje, paskui jas perėmė Žemaičių vyskupas Motiejus Valančius. Istorikai tvirtina, kad Vilniaus katedroje gegužinės pamaldos pradėtos praktikuoti tik nuo 1884 metų.

Kaip jau įprasta Lietuvoje, mes ganalėtai priimame naujoves, tačiau pasakui jas tvirtai giname. Taip nutiko ir su gegužinėmis pamaldomis. Jos buvo itin svarbios tarpukario Lietuvos gyvenime, Buvo įprasta, kad kaimynai rinkdavosi vis kitoje troboje ir kartu melsdavosi, giedodavo litanijas ir įvairias maldas Švč. Mergelei Marijai. Dažnoje troboje būdavo įrengtas ir papuoštas speciaus altorėlis.

Sovietų okupantai griežtai kovojo su šia tradicija. Negalima sakyti, kad ji buvo visiškai sunaikinta, tačiau, ypač po visų tremčių ir partizaninio judėjimo nutildymo, ši bažnytinė praktika pasitraukė į pogrindį.

Atkūrus Nepriklausomybę, ji vėl gerokai sustiprėjo. Tačiau, tenka pripažinti, dar tikrai nepasiekė tos svarbos, kuri šiam pamaldumui teikta prieš okupaciją. Didele dalimi tai susiję ir su religinių tradicijų nusilpimui šeimų gyvenime, taip pat su bendruomeniškumo sunykimui Lietuvoje. Kita vertus, gegužinė pamaldumo atgaivinimas ir stiprinimas galėtų būti svarbi dvasinės detoksikacijos praktika Lietuvoje.

Andrius NAVICKAS

Įvykiai, komentarai

Ugnies be dūmų nebūna, tačiau kartais per dūmus ir ugnies nematyti

Gegužės 12-oji buvo viena juodžiausiu dienų ne tik Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžiu (LRLS), bet ir visai politinei valstybės sistemi – nepaisant to, kad tai nebuvo precedento neturintis įvykis (kaip tik atvirkščiai – precedentų būta per akis), šią dieną buvo smogta žmonių pasitikėjimui partijomis. Be abejo – to pasitikėjimo ir taip ne per daugiausia, tačiau, pasak priežodžio, šaukštasis deguto pagadina statinę medaus. Todėl ir kyla klausimas, kam buvo naudinga eliminuoti Eligijų Masiulį ir jo atstovaujamą partiją iš artėjančių Seimo rinkimų?

Paprasčiausia būtų atsakyti, kad tai naudinga visiems konkurentams, tai yra, likusioms politinėms partijoms, tačiau nesitiki, kad viskas būtų taip paaprasta ir tikslaus atsakymo greičiausiai dar teks palaukti ne vienius metus ar net dešimtmečius. Palaukti ne todėl, kad vėl visos šio politinio skandalo peripetijos tėsis metų metus, kaip buvo Darbo partijos „juodosios buhalterijos“ bylos atveju, bet dėl ne kartą istorijos patvirtintos tiesos – dažniausiai praeina keturi-penki dešimtmečiai ir kas nors iš tų įvykių dažniu pagaliau prabyla...

Prisiminkime, kad ir Molotovo-Ribentropo paktą: nors visas pasaulis žinojo apie jo egzistavimą, tikrosios detalės (tiesa, ne visos) iš viešumą buvo išvilktos praėjus penkiasdešimčiai metų.

Taigi kada nors sužinosime ir tikruosius Liberalų sąjūdžio vadovo eliminavimo iš politikos autorius. Tikrai nenustebčiau, jei gijos nuvestų į ... Kremlį. Tebūnie tai sėmokslas teori-

ja, tačiau toks paaiškinimas visai įmanomas štai kodėl – į Liberalų sąjūdžio pusę labiausiai linko jaunas rinkėjai, taip pat šią politinę partiją rinkosi vakarietiskų pažiūrų, išsilavinę vidutinio amžiaus žmonės, savo asmenine patirtimi įvertinę Vakarų demokratijos priviliumus.

Galima sakyti, kad panašiu rinkėjų kontingenčiu remiasi ir Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partija, tačiau kategoriski šios partijos pareiškimai tam tikrų politinių sprendimų atžvilgiu ne visada yra priimtini liberalių pažiūrų žmonėms. Apie socialdemokratų rinkėjus kalbėti daug neverta – jų tradicinis elektoratas niekur nedings, o jauni karjeristai vargu ar mato perspektyvų eiti į rinkimus su šia partija. „Darbo“ ir „Tvarkos ir teisingumo“ partijų atėitis išvis neaiški...

Kas lieka? Ogi Ramūno Karbauskio „žalieji valstiečiai“ (Valstiečių ir žaliųjų sąjunga). Turint galvoje šio turtuolio veiklą, nuolat reklamuojamą, kaip didžiausio kultūros mecenato ir blaivybės šalininko, nereikėtų stebėtis, jog palaikymo jam pakanka, ypač tarp jaunimo. O kur dar jo tautiškumo jausmą neva puoselėjančios iniciatyvos, pavyzdžiui, senojo baltų tikėjimo propagavimas?

Atrodytų, visa tai puiku, gražu, verta. Deja, bet ar daug kas iš tų jaunų žmonių žino, kad putinizmo teoretikas ir ideologas A. Duginas kaip vieną iš būdų kovoti su katalikybe, kurią jis laiko viena pavojingiausią jėgų didžiarusiškumo geopolitikai, įvardijo neopagonybę? Kas tai – sutapimas? Tebūnie. Bet kaip tada paaiškinti R. Karbauskio po-

ziciją 2002 metais, kai jis kovojo už Ignalinos atominės elektrinės darbo pratęsimą, kas būtų reiškė Lietuvos narystės Europos Sąjungoje fiasko? Arba – 2012 metais jo jau atvirkštinės akcijos prieš Visagino atominės elektrinės statybą, kuri buvo laikoma vienu iš elementų siekiant Lietuvos energetinės nepriklasomybės nuo Rusijos?

Elektrinės statybos planai buvo išsaldyti, o Rusija, lengviau atskivépusi, puolė statyti Astravo atominę elektrinę Baltarusijoje, per 50 kilometrų nuo Vilniaus (pagal tarptautines konvencijas, tokio tipo elektrinės negali būti statomos nuo didesnių miestų arčiau kaip per 100 kilometrus).

2000 metais R. Karbauskis siūlė lėtinti pasirengimą narystei NATO, 2002 metais prisdėjo prie referendumo organizatorių dėl narystės NATO, bet jis neišdegė, 2004 metais Lietuva išstojo į gynybinį aljansą. O pastaruoju metu R. Karbauskis pasisako prieš šauktinių kariuomenę, siūlydamas „kitokį“ karinio parengimo modelį (tarsi tam turime laiko?).

Nepamirškime ir bandymo surengti referendumą, kuris uždraustų parduoti žemės ūkio paskirties žemę užsieniečiams (kas kirstusi su Lietuvos įsipareigojimais ES ir apskritai su ES įstatymais): šio sumanymo rezultatas – žmonės prarado galimybę apskritai parduoti savo nuosavybę, žemės kaina nukrito iki nesuvokiamu pigumo, tad stambūs žemvaldžiai, kaip kad R. Karbauskis, gavo progą kone veltui supirkti mažažemių nuvertintą turtą.

Laimė, pavyko išvengti susikirtimo su ES įstatymais, kuo labiausiai,

žinoma, nusivylė Kremliai.

Tai štai kokiam politiniam veikėjui atveriamos galimybės šių metų Seimo rinkimuose, jei liberalų elektorato dalis palinks link „žaliųjų valstiečių“.

Grįžkime prie liberalų. Kol tiriamos Eligijaus Masiulio, paėmusio iš Raimondo Kurlianskio kyši – 106 000 eurų – peripetijos, politologai ir analitikai svarsto, kas laukia Liberalų sąjūdžio: vieni abejoja, ar naujasis vadovas neatsisakys klasikinio liberalizmo ideologijos ir ar nenuvairuos partiją į visišką populizmą, kiti – ar nesubyrės partija į atskirus politinius darinius, paremtus jų vadų autoritetu, o ne ideologija.

Galų gale, neatsakytų ir į klausimą, kodabar liberalai gali tikėtis rudenį vykiančiuose Seimo rinkimuose, ar turės tam įtakos E. Masiulio pasitraukimas iš partijos vadovo posto ir Seimo nario pareigų? Nestokojama ir svarstyti, tiesiogiai susijusi su skandalu – ar liberalai pirmą kartą pabandė taip gauti pinigų rinkimams, ar tik pakliuvo pirmą kartą?

Abejojama ir dabartine partijų rėmimo sistema – ar teisingas įstatymas, kuris draudžia juridiniams asmenims finansuoti politines partijas? Jei būtų viešai leidžiamas toks finansavimas, būtų daugiau aiškumo, kas ką ir kodėl proteguoja, liktų mažiau spekuliacijų (pavyzdžiui, būtų aišku, ar partija dirba visuomenės labui, ar kokiam nors verslo magnatui).

Kaip bebūtų, šis skandalas apnuogino dar vieną akis badančią tiesą – politikai nėra laisvi priimti visuomenės interesus atitinkančius sprendimus.

Gintaras MARKEVIČIUS

„Eurovizija“ – ne tas pats, kas „Rusovizija“

Tam tikra prasme Lietuvoje kilusį skandalą, kai STT nutvėrė Liberalų sąjūdžio vadovą Eligijų Masiulį, priimantį kyši iš „MG Baltic“ viceprezidento Raimundo Kurlianskio, užgožė tarptautinės įvykis – populiarus tarptautinės muzikinės „Eurovizijos“ konkursas. Gal tai ir neblogai – plačiosios visuomenės masės gavo progą savo aistras nukreipti kita linkme. O konkursas buvo labai įdomus – aistros virė dar jam nepasiekus tarptautinio etapo.

Reikalas tas, kad Ukrainos atstovė dainininkė Jamala (tarinama „Džamala“), Krymo tootorių palikuonė, pasirinko dainą apie 1944 metų Krymo tootorių deportaciją iš tėvynės, o tai Rusijai labai nepatiko ir ji pabandė uždrausti šią dainą. Laimė, „Eurovizijos“ taisyklių Rusija dar nediktuoja, tad daina pateko ne tik į „Euroviziją“, bet ir pasiekė jos finalą.

Tiesą sakant, daug kam iš mūsų buvo svarbiau ne kokią vietą užimti mūsų atstovas Montvydas, kiek tai, kuo baigsis Rusijos dainininko Sergejaus Lazarevo pretenzijos į pirmąjį vietą (juk dar nepamiršome praėjusių metų Rusijos

atstovės Polinos Gagarinos politinė prostitutacija dvelkusios dainos apie tai-ka tuo metu, kai rusų separatistai grobė Ukrainos teritoriją) ir Rusijos pastangos neleisti laimėti Ukrainos atstovei Džamalai. Kadangi daryti tie-sioginė įtaką profesionaliai vertinimo komisijai buvo per daug keblu, atrodo, bandyta sužaisti žiūrovų korta, tam pasitelkiant net populiarų rusų dainininką F. Kirkorovą, kurį regėjome besivaipantį Lazarevo palaikymo komandoje. Neišdegė, nes žiūrovų balsų nepakako persverti vertinimo komisijos skirtiems balams.

Tačiau tai, kad Rusija sugebėjo taip subverti balsuotojus visoje Europoje (priminsiu, kad už savo šalies atstovą pati šalis balsuoti negali), rodo jos galimybes siekti sau palankių rezultatų ir politiniuose Europos šalių (ir ne tik Europos) rinkimuose. O tai jau negali nekelti nerimo.

Kita vertus, stebėtis nėra ko – kol visas Vakarų pasaulis miegojo ant Saltojo karo nugalėtojų laurų, Rusija investavo į revanšizmą. Štai iš kur Europos šalių politiniame gyvenime atsiranda vis daugiau politinių dari-

nių ir veikėjų, remiančių Putiną ir Rusiją.

Mūsų šmaikštuolai, aptardami „Eurovizijos 2016“ niuansus, juokauja, kad Rusija be reikalo putoja, vadindama konkursą stipriai politizuotu ir susidorojusiu su Rusijos atstovu. Visų pirmą, anot šmaikštuolių, konkursą laimėjo musulmonė, nors visi puikiai žinome, kad daugelio europiečių nuostatos musulmonų atžvilgiu yra negatyvios.

Negana to, dainoje minimi 1944 metais padaryti nusikaltimai, kuriuos įvykdė SSRS, taigi – jau porą dešimtmečių neegzistuojanti valstybė, tad kaltinti lyg ir nėra ką...

Dar absurdžesni pasirodė rusų teiginiai, kad Ukraina „papirko višus, kad laimėtų“ – reikalas tas, kad tie patys rusai teigia, jog Ukraina neturi pinigų, kad galėtų surengti tokį konkursą kitamet (taip privalo daryti „Eurovizijos“ nugalėtojo šalis). Neturi, bet papirko? Nesueina kažkaip...

Ne paslapčias, kad Rusija tyčiojasi iš Europos, vadindama ją „gejropa“, o konkursą – „gejrovizija“, tad keista, kad rusai taip stengiasi nugalėti šiame

konkurse, o nenugalėj lieja graudžias ašaras. Nori būti „gejropiečiai? Apie pačią dainą – ji turėtų gydyti nuo nemigos, o laipojimas sieną (turima galvoje rodyti vaizdiniai efektais) yra ne šou, bet girtumo stadija.

Juokingai atrodo ir Rusijos kalbos, kad protestuodama į nesiųs savo atstovo į konkursą, kuris kitamet vyks Kijevą – juk bet kuriuo atveju ji į Kijevą nevažiuos. Ir galų gale išvis neaišku, ko ta Rusija putojasi – juk laimėjo mergina iš Krymo, o juk, anot rusų, „Krym naš“, vadinas, nėra ko pykti „ant savų“? Na, kad ant australų rusų nepyksta, irgi keista – juk ir pastarieji aplenkė Rusijos atstovą. Vadinas, politizuojā konkursą pati Rusija. Kaip sakoma, pati muša, pati rėkia. Ak, tiesa – dar galima būtų pakalbėti apie Rusijos sportininkų pergalės, bet su salyga, kad neminėsime tokijų žodžių, kaip „dopingas“. Tieki, nekalbam, nes paaiškės, kad visas šis reikalas irgi „politizuotas“. Žodžiu, kur tik Rusija, ten politizuota tampa ne tik muzikiniai konkursai, bet ir slidininkų lazdos.

Gintaras MARKEVIČIUS

Aleksandro Zapkaus-Piliakalnio šimtmetis

Gegužės 17 dieną paminėsime vieno iš pokario pasipriešinimo okupacijai Ukmergės, Kaišiadorių, Trakų, Širvintų krašte vadovų, Didžiosios Kovos apygardos štabo viršininko Aleksandro Zapkaus-Piliakalnio (1916–1946) šimtasių gimimo metines.

Ilgus metus jo pavardę gaubė pa-slaptis. Bendražygiai težinojo, kad tai Lietuvos kariuomenės karininkas, yresnysis leitenantas, mokytojas iš Žemaitijos. Turėjo jis tada apie 30 metų, buvo vidutinio ūgio, augino barzdą, gražiai grojo armonika. Pas partizanus pateko 1944 metų pabaigoje, kai su keturiais draugais pabėgo iš belaisvių, vežamų į Daugpilio stovyklą, vagono. Tad rinkdamas medžiągą knygai „Du Aleksandro Zapkaus gyvenimai“ (Kaunas, 2012) reikėjo ieškoti duomenų apie Aleksandrą nuo giminės ištakų.

Akmenės Šv. Onos bažnyčios Krikštoto sakramentų registracijos knygoje už-registruotas jo Aleksandro Zapkaus sūnaus Kęstučio Edvardo, gimusio 1938 metų balandžio 22 dieną Mažeikiuose, krikštas. Nurodoma, jog tėvas yra pradžios mokyklos mokytojas Aleksandras Zapkus, motina Florentina Kondrotavičiūtė, gyvena Dabikinės dvare.

Aleksandras Zapkus gimė 1916 metų gegužės 17 dieną Petrapilyje (Rusija). 1920 metais vaikas kartu su tėvais grįžo į Lietuvą, apsigyveno gimtuose Kėdainiuose. 1924 metais pradėjo mokytis Kėdainių pradžios mokykloje, po poros metų šeima išvyko gyventi į Mažeikius, émësi verslo. 1927 metais Aleksandras baigė Mažeikių pradžios mokyklą. Mokslą tėsė Mažeikių valstybinėje gimnazijoje. Baigęs keturias klases, 1932 metais išstojo į Plungės mokytojų seminariją. Baigus du kurssus, ją uždarius, buvo perkeltas į Šiaulių mokytojų seminariją.

Nuo 1936 metų lapkričio 1 dienos Aleksandras pradėjo dirbtį laisvai samdomu mokytoju, buvo keliamas iš vienos vietas į kitą. 1937 metais – Žvyrelėse, 1938 metais – Dabikinėje ir Meškėnuose (dabar – Akmenės rajonas), 1939 metais sugrįžo į Mažeikius. 1940 metais turėjo slapstytis nuo KGB... 1941 metais, dar iki pasirodant vokiečiams, kelios dešimtys Viešnių vyru būrėsi Maigių miške, greitai sukūrė valsčiaus komendantūrą. Kapitonas Juozas Mačys tapo komendantu, o Aleksandras Zapkus – jo pavaduotoju. Greitai išskirstė, kai vokiečiai Lietuvos valstybingumo nepripažino, o tarnauti vokiečiams vyrai nenorėjo... Aleksandras išsiliejo į valsčiaus kultūrinį gyvenimą, vadovavo saviveiklininkams, vaidino. Gyveno iš žmonos uždarbio, kuri dirbo vaikų darželyje.

Kai Antrojo pasaulinio karo frontas artėjo prie Lietuvos, Zapkai nutarė, kad Florentina (tada jai buvo dvidešimt šešeri) su mažuoju Kęstučiu trauksis į Vakarus, o jis su vyrais liks ginti Tėvynės. Aleksandras sugrįžo į Viešnius, o žmona su sūneliu patraukė į Vokiečių. Rudenį jis tapo Tėvynės apsaugos rinktinės kuopos vadu, norėjo padėti vokiečiams sulaikyti sovietus prie Se-

Aleksandras Zatkus, 1936 m.

Florentina Zatkuvienė, 1945 m.

dos. Deja, mūšiai pralaimimi. Aleksandras pasitraukė į Vokietiją, kad ten rastų iškeliausią šeimą. Rado savuosius prie Berlyno. Florentina turėjo JAV pilietybę, už Atlanto turėjo išvykti pirmoji. Maldavo vyra, kad jis vyktų kartu, tačiau pilietiškų jausmų vedamas, Aleksandras Zapkus nebuvo susaistytas su užsienio valstybėmis, galėjo pasirinkti ramų gyvenimą, tačiau patraukė į Tėvynę, kad čia didvyriškai žūtų.

A. Zapkus ieškojo ryšio su vietos partizanais ir jų surado. Akistatoje su DKA vadu Jono Misiūnu-Žaliu Velniu papasakojo savo istoriją, pasiskakė esąs karininkas, vadovavęs kuopai. Jų partizanams labai trūko. A. Zapkus pasirinko Piliakalnio slapyvardį, buvo pa-skirtas štabo darbuotoju. Kai 1945 metų kovo 27 dieną Čiobiškyje vaikų namuose, kur buvo apygardos šstabas, žuvo apygardos štabo viršininkas Jonas Markulis-Vaiduoklis, juo ir buvo pa-skirtas A. Zapkus-Piliakalnis.

Atkaklioje kovoje su okupantu prabėgo tik metai... 1946 metų pradžioje, pakelui į susitikimą su B rinktinės vadovybe Ukmergės krašte, Piliakalnis su grupe karių ir štabo ryšininkė Aldona Paulavičiūtė-Indyra atvyko į Darvydų mišką. Iš čia patraukė Ukmergės link. Su vietos partizanais 1946 metų kovą užpuolė Pabaisko stribus. Daugiau nei 3 mėnesius jie gyveno Ukmergės ap-

Sveikiname

Sveikiname fotografą, kelautoją, ekspedicijų į lietuvių tremtiesvietas rengėjų ir vadovą, bendrijos „Lemtis“ narį **Gintautą ALEKNĄ**, apdovanotą Kultūros ministerijos garbės ženklu „Nešk savo šviesą ir tikėk“.

LPKTS valdyba

Jubiliejinio gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Jonavos filialo narius:

**Aldoną TRIMAILOVĄ ir Zenoną MATELI – 85-ojo,
Eleną Stanislovą IVAŠKEVIČIENĘ – 75-ojo.**

Linkime stiprios sveikatos, dvasios ramybės, laimingų ir džiaugsmingų metų ir Dievo palaimos.

LPKTS Jonavos filialas

Jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Anykščių filialo narius:

Angelę IZULÉNIENĘ ir Mariją ŠIŠKIENĘ – 90-ojo,

Algimantą KEMEŠI – 85-ojo,

Algirdą GRINĄ ir Vytautą VINGRĮ – 80-ojo,

Janiną KUŠIENĘ ir Vandą MIŠKINIENĘ – 75-ojo,

Olgą VINGRYTĘ – 60-ojo.

Linkime stiprios sveikatos, sielos ramybės, stiprybės ir Dievo palaimos.

LPKTS Anykščių filialas

Garbingo 80-ojo jubiliejaus proga sveikiname buvusią Al-tajaus kr. Kamen na Obė gyvenvietės tremtinę **Jolantą Gra-žiną GERULSKIENĘ**.

Linkime, kad lydėtų didelę sėkmę, niekada nepritrūktų kasdienės laimės, sveikatos ir Dievo palaimos.

LPKTS Kauno filialas

Padėka

Dékojame knygos „Tremties vaikai“ III tomo leidybai paaukojusiems LPKTS Radviliškio filialo nariams – 368 eurus:

Gražinai Treinienei – 20 eurų, Jadygai Peleckienei – 10 eurų,

Irenai Palionienei – 15 eurų, Raimondui Jocai – 10 eurų,

Teodorai Jozapavičienei – 10 eurų, Onutei Juozaitytei – 20 eurų,

Antanui Savickui – 10 eurų, Vladui Krivickui – 10 eurų,

Valei Šankelienei – 15 eurų, Teresei Šniukienei – 1 eurą,

Pranui Šankeliui – 15 eurų, Genutei Povilaitienei – 5 eurus,

Reginai Vaicekauskienėi – 7 eurus, Elenai Mickuvienėi – 2 eurus,

Vitaliu Januševičiui – 10 eurų, Almai Kriauciūnaitei – 10 eurų,

Felicijai Žeknienei – 10 eurų, Algui Juozaičiui – 5 eurus,

Onai Armonienei – 5 eurus, Bronislavai Minelgienei – 2 eurus,

Vaidilutei Masiulienei – 50 eurų, Onai Petrulevičienei – 2 eurus,

Irenai Pransketienei – 5 eurus, Bronei Gontarskienei – 5 eurus,

Albinai Amblozijienei – 5 eurus, Genei Jankienei – 5 eurus,

Teklei Stonienei – 5 eurus, Jadygai Valiuškevičienei – 4 eurus,

Irenai Vaišnorienėi – 8 eurus, Genovaitei Baliutienei – 5 eurus,

Augenijui Pakėnui – 5 eurus, Fruzinai Remeikienei – 5 eurus,

Jaunučiui Gaidžiūnui – 10 eurų, Izabelei Čiapienei – 10 eurų,

Stasei Janušonienei – 10 eurų, Inai Genienei – 10 eurų

ir 30 eurų iš LPKTS Radviliškio filialo iždo.

LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė

skrytyje, kur bandė sustiprinti ryšius tarp DKA rinktinėj.

Grįžo atgal į A rinktinės kovų vietas pro Mančiūšénus, pailsėjo Sližių pelkėse. Prieš Gegužinę persikėlė per Nerį. 1946 metų kovo 24 dieną, grįžtant į Žaslių ir Kaišiadorių apylinkes, kuriose vis dar buvo didelis partizanų skaičius, Šilonių miško pradžioje, laukose prie Dubių vienkiemio (Kaišiadorių rajonas, prie Jačiūnų kaimo), kelią pastojo Kaišiadorių garnizono kareiviai. Mūšio išvengti nepavyko. Tada ir žuvo A. Zapkus-Piliakalnis bei jo kovos draugai Julius Junaitis-Vanagas, štabo ryšininkė Aldona Paulavičiūtė-Indyra, Laukinukė ir Antanas Kavaliauskas-Papartis. 11 partizanų buvo sužeisti. A. Zapkus-Piliakalnio ir žuvusių

jo draugų kūnai niekinti Kaišiadorių. Pavyklo sužinoti, kad Piliakalnio ir Indyros kūnai slapta buvo išvogti iš niekinimo vietas ir palaidoti prie miesto senųjų kapinių tvoros.

2008 metais A. Zapkui suteiktas Kario savanorio statusas (po mirties). 2009 metų rugpjūčio 8 dieną Lietuvos Respublikos Prezidentės dekretu po mirties apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordino Komandoro kryžiumi. Kaišiadorių Partizanų koplytėlės atminimo lentoje iškalta A. Zapkaus pavardė.

Kestutis Zapkus, šiuo metu gyvenantis JAV, yra dailininkas, profesorių, prieš porą metų buvo atvykęs aplankytis su tėvelio gyvenimu ir žūtimi susijusių vietų.

Stanislovas ABROMAVIČIUS

2016 m. gegužės 20 d.

Tremtinys

Nr. 19 (1185)

5

1948-ųjų gegužės 22-osios trėmimą prisimenant

Ilgas keliai į tremtį

Tėveliai Jonas Akelis ir Magdalena Urbonaitė susituokė 1929 metais. Gyveno Netičkampio kaime, Liudvinavo valsčiuje, Marijampolės apskrityje. Mamos giminė Meškučiuose turėjo dvarelį, kurio žemės, kaip kraitį, davė jaunavedžiams. Tėvelis buvo 1918 metų Lietuvos savanoris, atėjo pas Akelius užkuriom. Kai už savanorystę gavo žemės, ūkis padidėjo iki 40 hektarų. Abu buvo labai darbštūs, giliai tikintys, augino gausią šeimą. Vienas po kito jiems gimė aštuoni vaikai: Jonas, gimęs 1930 metais, Justas – 1931 metais, Sigitas – 1934-aisiais, aš – Ona – 1935-aisiais, Juozas – 1938-aisiais, Ramutė – 1939-aisiais, Algimantas – 1942-aisiais ir Antanas, gimęs 1944 metais. Pradėjus lietuvius tremti į Sibirą, iškilo grėsmė ir mums. Tad 1941 metų vasarą naktimis slapstydamoje, o dienomis padėdavome tėveliams ūkyje. Tais metais mirė sesuo Ramutė.

Vokiečiams okupavus Lietuvą, sugržome namo. Atėjo sąlyginė ramybė. Daug dirbome, vykdėme okupantu valią, mokėjome mokesčius, duokles, nekonfliktavome.

1944 metų vasarą sugržus sovietams, daugelis vyrių, moterų, merginų išejo į miškus, kovojo su okupantais partizanų gretose. Vyriausiajam Jonui tebuvo penkiolika, tad mes, kaip ir kiti stambūs ūkininkai, paremdavome kovojojus maistu, drabužiais. Jie pas mus ateidavo daugiausia naktimis. Dienomis užeidavo daug duonelautojų, mama paruošdavo duonos ir lašinių lauknešelius, o aš juos dalindavau. Žmonės tikėjo, kad sovietai karaliaus neilgai, bus išvyti iš Lietuvos. Deja, jie siaubė ūkius dienomis ir naktimis, plėšė, atiminėjo maistą, vogė arklius ir karves. Rausdavosi spintose, stalčiuose – ieškojo partizanų, tačiau iš tiesų vogė viską, kas jiems patiko ir kas po ranka pasaikė. Nebuvo kam pasiskusti dėl ju savivalės. Brolis Jonas pirmasis iš mūsų šeimos tapo partizanų pagalbininku ir ryšininku, dalijo jų duotas proklamacijas. Lapelius klijuoti ant pakelės medžių padėdavau ir aš.

Žinoma, okupantams buvo nesunku tai išsiaiškinti, be to, atsirado daug parsidavėlių. 1947 metų liepą areštauto septyniolikmetį Joną. Tardė, kankino ir nuteisė lagerių. Jis tuo metu mokėsi Marijampolės gimnazijoje, buvo įsitraukęs į pasipriešinimo veiklą. Jį ir kitus bendražygius nuteisė po 8–10 metų kalėti, išvežė į recidyvistų lagerį Intoje, kur kriminaliniai kalinių apiplėšinėjo, mušė, kankino, atiminėjo asmeninius daiktus ir maistą iš politinių kalinių. 1954 metais brolis iš lagerių grįžo praradęs sveikatą.

Vėl sugržo baimė dėl vykdomų trėmimų. Supratome, kad tai tikrai įvyks. Ėmė sklisti kalbos apie okupanto norą steigti kolūkius. Tad vėl gyvenome kaip ant parako statinės, nutarėme vienais įmanomais būdais slapstytis.

1948 metų gegužės 21 dieną oras buvo puikus – švietė saulė, gražiai žydejo sodai. Tėvelis džiaugėsi baigęs sėją, kad iki šienapjūtės atsipūsim. Tėve-

lio brolis Kazimieras tuo metu dirbo Marijampolės mokytojų seminarijos direktoriumi. Vakarop pas mus atskubėjo jo siūtas jaunuolis ir pranešė: „Békite, jus šią naktį veš į Sibirą...“

Tėvai paskubomis susidėjo į vežimą drabužių, maisto, tik pinigų neturėjome, nes tik ką buvome sumokėjė visus mokesčius. Pakeliui į Marijampolę sutikome stribų mašiną, kuri važiavo mūsų. Sustojome ją praleisti. Pažinę keiliaunkus jie taip pat sustojo. Tėvai išgirdo stribų pokalbių: jei mus dabar sumis ir išvež į Marijampolę trėmimui, tai praras malonumą pasiausti. Yra ir kitas planas: mus praleis, o patys vyks į mūsų ūkį, turės progos malonumui, tai yra pasikvies panų ir gerai pabaliavos. Tarėsi neilgai. Tėvelis paragino arklius ir mes nesulaikyti nuvažiavome, o stribai pasuko į mūsų ūkį. Kaimynai pasakojo, kad jie dvi savaites šeimininkavo: gérė, skerdė gyvulius, kirto vištoms galvas, grobė paliktus daiktus...

Atvažiavome į Kauną pas tolimą giminaitę iš mamos pusės Oną Šremikienę, gyvenusią Nemuno gatvėje. Po kurio laiko tėvelis įsidarbino sargu Vytauto parke. Iš jo algos gyvenom pusbadžiu, mama per naktį stovėdavo eilėje prie duonos ir miltų, kartais cukraus ir kruopų normos. Tik saugumas nesnauđė, ieškojo pasislėpusiuji nuo tremties. Brolis Justas 1951 metais pakliuvo į kaičių ir kasė Rusijoje Volgos–Dono kanalą, tėveli suėmė ir išvežė į Sibirą 1951 metų spalio 3 dieną.

1952 metų sausio 23 dieną mamą su keturiais vaikais ištrėmė. Brolis Sigitas tuo metu buvo išvažiavęs į Kalvariją pas tėvelio pusseserę, tad liko Lietuvoje. Man buvo šešiolika, mokiausi Kauno mokytojų seminarijos antrame kurse, buvau sugržusi namo. Juozui buvo trylika, Algini – devyneri, o Antanui – septynieri metai. Trėmimo diena buvo labai šalta, 23 laipsniai žemiau nulio. Atvažiavo atviras sunkvežimis, mus susodino ir drebančius nuo šalčio išvežė į geležinkelio stotį. Ten stovėjo labai daug vagonų su tremiamaisiais, daugiausia sugaudytais jaunais berniokais, kurie neturėjo nei maisto, nei drabužių. Daugumos šeimos jau buvo Sibire, o jie pabėgė, gal mokėsi miestuose.

Kelionei turėjome pasiruošę džiūvėsių, tai mirkėme įvandenį ir valgėme, pagelbėdami ir tiems alkaniems jaunuoliams. Ešelonas su tremtiniais padėjo Kauno link. Ten stotyje prikabino daugiau vagonų, ir mes iškeliauome į Sibirą. Keliauome dvi savaites, vasario 8-ają jau buvome Tomskė. Išlipome iš vagono saulei šviečiant, tačiau buvome suodini, utėlēti, nes tas keturiolika dienų nebuvo galimybės nusiprausti. Mus, 78 tremtinius, išsirinko Malinovkos kaimo, buvusio netoli Tugano geležinkelio stotelės (30 kilometrų nuo Tomsko, Asino link), miškų ūkio direktorius. Nuvežė į barakus. Ten mums iškūreno pirtį, iškaitino nuo parazitų drabužius. Aštuonių kvadratinės metrų barako kambarėlyje apgvendino tris suaugusiuosius ir penkis vaikus. Užmigome išvare, tačiau

pabudome nuo skausmingų blaikių įkandimų: išbadėjė parazitai pajuto grobį, tad nusėjo visas sienas ir lubas, puolė mus bejoikių skrupulų, sukandžiojo višą kūną, iškilo pūslės. Kasėmės visi lyg išprotėjė, tačiau tai nepadėjo. O išnaikinti blaikes – sunkus darbas...

Taip gyvenome iki pavasario. Upėse ištirpo ledas. Buvo leista šeimoms susijungti, tai visi pasklidavo į Sibirą. Pas mus atvažiavo po lagerių sumenkės ir sergantis tėvelis. Mama keturių dešimčių laipsnių šaltyje sargavo lentpjūvėje, tad nuolat sirgo peršalimo ligomis. Mes su broliu, kuriam tebuvo keturiolika, dirbome sunkius darbus. Po kurio laiko jis tapo „motovozo“ (liet. motorvežio) vagonelių prikabinėtoju, o aš miške ruošiau medieną: kapodavau šakas, jas degindavau, kroviau rastus į vagonus ir vagonetes. Rastus į vagonus reikėdavo ridenti ar tempti nutiestais mediniais trapais.

Darbas, jau nekalbant man, jaunai mergaitei, buvo nepakeliamai sunkus. Maistas – tik šlapia duona, kuri žiemą tapdavo ledo gabalu. Mažieji broliai mokėsi. Juozas nuėjo dirbtį, greitai uždirbo geriau, nes išmoko pjauti medžių elektriniu pjūklu, dar ir prižiūrėjo elektros stotelę.

Po trijų sunkių darbo miške metų, 1954-ųjų rudenių išstojau į Tomsko medicinos mokyklą ir ją baigiau. Tremtinių vaikui tapti mokytoja, kuria būti svajojau, buvo uždrausta. Baigusi įsidarbinauvaikų darželyje. Tėvassu broliais gavo žemės, įgimto darbštumo dėka jų išdirbo, pasistatė namelį, augino daržoves, nusipirko ožkelę, vėliau – ir karvutę. 1956 metais išsiuntėme prasymą į Maskvą, nes mama, kaip pagindžiusi ir užauginusius aštuonius vaikus, buvo pripažinta daugiavaike, pagal mano vertinimą – motina didvyre. Tad

Akeliai šeima Sibire, tėveliu sugržus iš lagerio, 1955 metai

lyg ir visas kaltes mums dovaningo. Be to, mes buvome ištremti nepilnamečiai, tėvelis bausmę jau atlikęs.

1957 metais leido išvykti namo. Tik Lietuvoje mūsų niekas nelaukė. Tėvai grįžo į savo nualintą ūkį, broliai mokėsi, o Juozą paėmė į sovietinę kariuomenę. Deja, jau kitais metais jis žuvo neaiškiomis aplinkybėmis. Tėvelis su broliu 1958 metais buvo nuvažiavę prie jo raudonžvaigždžio kapo padėti gėlių, tačiau apie žūties aplinkybes ne ką sužinojo...

Aš išstojau į Ekonomikos technikumą ir per ketverius metus jį baigiau. 1959 metais ištiekėjau už buvusio partizano Alfonso Geduciū (1927–2006), kuris per devynis tardymo mėnesius buvo taip kankinamas, kad tai atsiliepė visam tolimesniui jo gyvenimui. Pasakojo, kad dažnai sapnuodavo savo bunkeryje Mažintuose žuvusių dvidešimtmetę sereži Aldoną, svainį Vladą Mišekį, susprogdintus bunkeryje 1951 metų kovo 19 dieną. Apie juos buvo rašoma „Laisvės kovų archyve“ Nr. 19, taip pat Antaninos Garmutės apysakoje „Tėvo vasara“.

Skaudvilės kapinaitėse mano vyro Alfonso Geduciū iniciatyva pastatytas paminklas 44 žuvusiems partizanams. Tam darbui negailejome nei darbo, nei santaupų. Tėveliai mirė tais pačiais 1979 metais, palaidoti Kauno rajono Jonučių kapinėse. Iš mano brolių gyvas liko tik jaunelis Antanas, gyvenantis Vilniuje.

Spaudai paruošė Stanislovas ABROMAVIČIUS

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu

www.prenumeruok.lt

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

1 mėn. – 2,40, 3 mėn. – 7,19, 6 mėn. – 14,40 Eur.

Sušaudyto vėliavos

Tėsinys.

Pradžia Nr. 18 (1184)

Norilsko miestas, fabrikai ir gamyklos pastatyti ant nekalnų žmonių kaulų. Taimyro žemė – nencų ir dolganų tėvynė. Išraižyta jų nartomis, išklampota plačiaragių elnių kanopomis. 1920 metais iš pragaro išsiveržusios jėgos pavertė ją golgota. Milijonai išsekintų etapuose sušalo palapinėse ir išleido luitų pastatytose užuovėjose. Išmirė, pakirsti bado ir skorbuto, buvo išaudyti nužmogėjusių sadistų. Mes suskausmu prisimename tuos, kurie mirdami minėjo tėvynę ir mylimujų žmonių vardus. Nulenkime galvas, pagerbdamį atminimą. Jų kruvina auka teatneša visai žmonijai laisvę. Tesibaigia tirono laikai!

Ruošiamės sukiliui

Kaliniai, apmalšinę čekistų parankinius, toliau ruošesi kovai. Lietuvių kiekvienam lagerje buvo dešimt procentų. Buvome aktyvūs ir vieningi, sudarėme kietą kumštį bendram pasipriešinimui. Tarp lagerių ryšius palaikyti padėjo Lietuvos karininkai, išvežti 1941 metais. Iš 400 mažai liko gyvų. Likusieji jau buvo vadinojoje laisvėje, be teisės grįžti į Lietuvą. Su jais susitikdavome darbo zonose.

1953 metais mirė Stalinas. Nacionalinių komitetų vadovai apgalvotai parengė veiklos programą, įvairius reikalavimus, kai buvo paskelbtas vi suotinis Norilsko politinių kalinių sukiliimas. Paskutinis čekistų išpuolis pagreitino įvykius. 1953 metų gegužės 27-

osios vakare iš kampinio sargybos bokšto čekistai paleido automato seriją į artimiausio barako prieangyje stovinuojančius kalinius. Kulkos kliudė septynis vyrus, iš kurių trys žuvo, o keturi buvo sunkiai sužeisti. Kaip ir visuomet – jokios reakcijos. Taip bolševikai įpratę žudyti. Vienu daugiau ar mažiau, koks skirtumas – visų likimas aiskus. Sukruto tik tada, kai rytojaus dieną, 1953 metų gegužės 28-ąją, prasidėjo vi suotinis Norilsko politinių kalinių sukiliimas. Paskutinis čekistų išpuolis pagreitino įvykius.

Sukilėlių reikalavimai

Keitėsi oratoriai, kalbėjo seni ir jauni. Buvo nutartas učeckistais nevesti jokių derybų. Pagrindinis reikalavimas konkretus – iškvesti kompetentingą komisiją iš Maskvos ir tik su ją derėtis. Istatymu rėmuose reikalauti iš naujo nagrinėti mūsų sufabriuotas bylas: „Broliai, būkime budrūs! Dabartiniai administratoriai mēgins mus suskaldyti ir išprovokuoti. Tik vienybė ir susiklausymas garantuoja sėkmę!“

Perskaityti reikalavimai, kuriuos ketino pateikti komisijai.

Per tą laiką čekistai įjungė ruporus. Reikalavo patiem suimti nepaklususius ir atiduoti čekistams. Nekreipdam i demesiu į gąsdinimus, pasibaigus susirinkimui, visi išsiskirstė, aikštė liko tušcia.

Garsiakalbiai griaudėjo iki pat vėlaus vakaro reikalaudami, kad rytojaus dieną įprastu laiku visi išsirikiuotų prie vartų. Rytą atrakino barakus, prie vartų niekas neskubėjo. Tylėjo ir ruporai. Atrodo, čekistai

suprato, kad triukšmu ir grasinimais mūsų nepagąsdinsi. Nori nenori teks kalbėtis, aiškintis, mažumą galbūt ir nusileisti. Na, o vėliau, niekas nebus pamiršta.

Per radio taškus pranešė, kad visi rinktysi aikštėje. Kalbės lagerio viršininkas. Kalinai paklusno, išėjo į aikštę. Iškanči, išbalusiais veidais stovėjo pries nutukusį, pasipūtusi pulkininką, apsuptą karininkų svitos. Nors jis ir stengėsi kalbėti kuo ramiau, tačiau balsejutai pagiežę ir įnirši. Be dideles ižangos paaiškino, kad sargybinis per klaidą šovė į barako prieangį, už ką bus nubaustas. Ateityje tokie dalykai nepasikartosia. Suteikiama poilio diena – atidirbsim sekmandien. Santuriai išklausėme viršininko. Vėliau prabilo komiteto narys, pulkininkas Kuznečovas, buvęs pėstininkų pulkavadas. Po karo nuteistas kaip tėvynės išdavikas už tai, kad tarybinę karo techniką apibūdino kaip netikusią, neefektivią lyginant su vokiečių ar amerikiečių. Septintus metus vergavo negalėdamas suprasti už ką, beveik penkerius metus apkasuoše šérė utėles ir iškovojo pergalę. Kalbėjo trumpai. Pasakė, kad su vietiniais derybos nebus vedamos. Tūkstančių kalinių minia niekuo nepasitiki ir reikalauja specialios komisijos iš Maskvos, kuriai ir bus paaiškinta esmė. Rankos mostu pabaigė kalbą ir visi pradėjo skirstytis.

Provokacijoms nepasidavėme

Rytojaus dieną iš dviejų bokštų atšaukė sargybą. Jis sau gojо buitinę zoną, atitvertą nuo lagerio. Joje buvo kepyklė, maisto sandėliai, galinga elektros pastotė su transformatoriumi ir kitais buities pastatais. Administracija norėjo mus išprovokuoti. Tikėjosi, kad išbadėję laušime sandėlių duris ir nešime maisto atsargas. Tai jau šis tas, galima bus reportuoti Maskvai. Staigiai reagavome. Saugoti zoną ēmësi kaliniai. Maistą išduodavo pagal tvarką. Nepasisekė ši provokacija. Griebési kitos. Užduotis – susproginti elektros pastotę. Sulaikejme pakalikus ir uždarėme į karcerį. Sprogtinis paémēme kaip daiktinių įrodymą Maskvos emisarams. Mégino padegti ligonių, bet ir čia laiku suspėjome. Prisipažinusius provokatorių uždarėme izoliatoriuje.

Po nepavykusių išpuolių, praėjus kelioms dienoms, per garsiakalbi pranešė rinktis susitikimui su komisija iš Maskvos. Ir vėl apgaulė nepavyko.

Vytautas KAZIULIONIS
(bus daugiau)

Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija skelbia sąrašą asmenų, pretenduojančių į Kario savanorio ir Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą

Albina Barauskienė-Dvareckytė, g. 1930 m., (po mirties), ryšininkė ir rėmėja, Kauno aps.

Garliavos valsč., 1947–1950 m.

Sigitas Bubnys, g. 1928 m., (po mirties), partizanas, Marijampolės aps.

Šunskų valsč., Tauro apyg.

Vytauto rinktinė, 1947–1947-10.

Gracijus Černiauskas, g. 1928 m., (po mirties), partizanas, Marijampolės aps., Tauro apyg., 1947–1950 m.

Vincas Daminaitis, g. 1932 m., (po mirties), partizanas, Marijampolės aps.

Marijampolės valsč., Tauro apyg., 1950–1952 m.

Vytautas Didvalis, g. 1929 m., (po mirties), partizanas, Marijampolės aps., Tauro apyg.

Vytauto rinktinės 4 kuopa, 1947–1948 m.

Agota Dvareckienė-Jakučionytė, g. 1899 m., (po mirties), rėmėja, Kauno aps.

Garliavos valsč., Tauro apyg.

Birutės rinktinė, 1946–1950 m.

Algimantas Gumauskas, g. 1924 m., (po mirties), partizanas, Marijampolės aps.

Liudvinavo valsč., Tauro apyg.

Geležinio Vilko rinktinės Dešinio būrys, 1950–1951 m.

Stasė Januškaitė, g. 1926 m., ryšininkė, Tauragės aps.

Šilalės valsč., 1945–1948 m.

Antanas Karpauskas, g. 1926 m., (po mirties), partizanas, Marijampolės aps.

Sasnavos valsč., Tauro apyg.

Geležinio Vilko rinktinės Dešinio būrys, 1950–1951 m.

Stasė Šalaševičiūtė, g. 1926 m., (po mirties), partizanė, Marijampolės aps.

Liudvinavo valsč., Tauro apyg.

Vytauto rinktinė, 1949–1950 m.

Stasė Šalaševičiūtė, g. 1926 m., (po mirties), partizanė, Marijampolės aps.

Liudvinavo valsč., Tauro apyg.

Vytauto rinktinė, 1947–1949 m.

Albinas Švedas, g. 1922 m., (po mirties), partizanas, Marijampolės aps.

Šunskų valsč., Tauro apyg.

Geležinio Vilko, Vytauto rinkinių Maironio kuopa, 1946–1950 m.

Emilia Urniažienė-Šimkutė, g. 1926 m., ryšininkė, Šiaulių aps.

Pakruojo valsč., 1945–1951 m.

Vincentas Gracijus Valionis, g. 1934 m., žydų gelbėtojasholokausto metu, Kaunas, 1943–1944 m.

Stanislovas Žilinskas, g. 1939 m., kitokiais būdais dalyvavęs kovoje už Lietuvos nepriklausomybę, Vilnius, 1989–1990 m.

Romas Žemaitis, g. 1966 m., pogrindžio spaudos benddarbis, platintojas, pasipriešinimo akcijų dalyvis, Vilkaviškio r. Kybartai, 1982–1984 m., 1987–1988 m.

Jonas Žiūrys, g. 1925 m., (po mirties), partizanas, Marijampolės aps.

Balsupių k., Tauro apyg.

Geležinio Vilko rinktinės, 1945–1947 m.

Teirautis tel. (8 5) 231 4157.

Komisijos pastaba. Sąrašas skelbiamas vadovaujantis Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos darbo reglamento 8 punktu: „Pretenduoja į Kario savanorio ir Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą skelbiama spudoje“.

2016 m. gegužės 20 d.

Tremtinys

Nr. 19 (1185)

7

Pro memoria

Gimė 1923 m. sausio 7 d. Labos kaime pasiturinčių ūkininkų šeimoje. Mokėsi Labos, Vabalų, Smilgių mokyklose, vėliau Šeduvos ir Kėdainių gimnazijose. 1943 m. įstojė į Kauno tarpdiecezinę kunigų seminariją. Mokėsi labai gerai, buvo nuoširdus, ramaus būdo ir krikščioniškos dvasios intelligentiškas jaunuolis.

Laikai buvo neramūs, grėsė trėmimai, areštai, todėl buvo nuspręsta kunigystės šventinimus teikti dar nebaigusiems seminarijos paskutinio kurso klerikams. 1948 m.

Vincas Algirdas Pranckietis

1923–2016

spalio 31 d. Kauno arkikatedroje kunigu V. A. Pranckietį išventino vyskupas Kazimieras Paltarokas.

1949 m. buvo suimtas ir su 12 kitų seminarijos auklėtinų išstremtas į Irkutsko sr. Baikalo ežero Olchono salą. Nusikalsto, kadangi nesutiko bendradarbiauti su saugumu, bet, tėvai turėjo 50 ha ūki.

Tremtyje kunigas V. A. Pranckietis buvo išleista išvykti į Sibiro Usolės miestą į įsidarbinti buhalteriu. Mieste ir aplinkinėse gyvenvietėse buvo daug lietuvių ir kitų tautybių tremtinių, todėl visų buvo laukiamas, kviečiamas, palaikė visus dviškai ir teikdavo jiems kuniguskus patarnavimus.

1955 m. V. A. Pranckietiui buvo leista išvykti į Sibiro Usolės miestą į įsidarbinti buhalteriu. Mieste ir aplinkinėse gyvenvietėse buvo daug lietuvių ir kitų tautybių tremtinių, todėl visų buvo laukiamas, kviečiamas, palaikė visus dviškai ir teikdavo jiems kuniguskus patarnavimus.

1958 m. V. A. Pranckietis grįžo į Lietuvą, tačiau jam tėvynėje nebuvoleista gyventi ir dirbtikunigu. Tik 1962 m. Aukščiausio-

sios Tarybos Prezidiumas leido gyventi Lietuvoje. Dirbo Didvyžių, Žaliosios parapijų klebonu. 1965 m. paskirtas Siesikų parapijos klebonu.

1974 m. V. A. Pranckietis buvo paskirtas Jonavos parapijos klebonu. 1991 m. gegužės 22 d. popiežius Jonas Paulius II suteikė kunigui Jo Šventenybės kapeliono (monsinjoro) titulą. 1992 m. monsinjorastapo Žeimių dekanato dekanu, aktyviai dalyvavo Jonavos bažnyčios 200 metų jubiliejuje. Pradėjus silpnėti sveikatai, 1994 m. monsinjoras paprašė, kad būtų atleistas iš einamų pareigų ir tapo parapijos altarista. Kickleido jėgos, patarnavo tikintiesiems, klausė išpažinčių. Buvo tolerantiškas, ramaus būdo, uolus Kristaus tarnas, gerbias ir mylimas parapijiečių.

Palaidotas Jonavos Šv. Aphaštalo Jokūbo bažnyčios šventoriuje.

Nuoširdžiai užjaučiame artimuosius ir parapijos tikinčiuosius.

LPKTS Jonavos filialas

Skelbimai

Gegužės 21 d. (šeštadienį)
11 val. Telšių r. Dievo Krėslomiskei vykspaskutinio Žemaitijos partizanų vado Stepono Grybausko ir visų Žemaitijos partizanų atminimui skirto paminklinio akmens šventinimo iškilmės.

Gegužės 25 d. (trečiadienė)
12 val. Kauno IX forto muzieje (Žemaičių pl. 73) Igarkos tremtinių broliai, Kauno Panemunės senelių namų Krizių centras asmenims, nukentėjusiems nuo sovietinės okupacijos, ir Kauno IX forto muziejas kviečia į renginį „Pavasarį paukščiai į tėviškę grįžta, o mes ar sugrįšim kada...“

I IX forto muziejų galima nuvažiuoti Kauno miesto viešuoju transportu: 23 ir 35 maršrutų autobusais, 93 ir 93A maršrutiniais taksi. Pasiteirauti tel. (8 37) 407 514.

Gegužės 28 d. (šeštadienė) buvusius Krosnajarsko kr. Mansko r. Mažojo Unguto tremtinius kviečiame su vaikais ir vaikaičiais atvykti į susitikimą. **10 val.** šv. Mišios Kauno r. Kar-mėlavos bažnyčioje. Po Mišių vyks popietė. Pasiteirauti tel. 8 612 94 932 Verutės.

Gegužės 20 d. (penktadienė) Vilniaus miesto politinių kalinių ir tremtinių asociacijos kviečia dalyvauti minėjime, skirtame 1948 m. gegužės 22–23 d. trėmimo metinėms. **12 val.** – šv. Mišios Vilniaus Šv. apaštalu Pilypo ir Jokūbo bažnyčioje (Lukiškių g. 10). **13 val.** – minėjimas ir susikaupimo valandėlė prie paminklo sovietinės okupacijos aukoms atminti Aukų gatvėje.

Gegužės 21 d. (šeštadienė) **10.30 val.** Marijampolės Šv. Vincento Pauliečio bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už 1948 m. tremtinius, išstremtus iš Marijampolės aps., Vilkaviškio, Gižų, Šunskų, Antanavo, Sasnavos, Ažuolų Būdos, Igliaukos, Kazlų Rūdos, Pilviškių ir kitų miestelių, Šiaurės Sibiro maklakoviečius, igarkiečius, grįžusius ir tuos, kurie liko Amžinojo poilsio Sibiro žemėje.

Gegužės 22 d. (sekmadienė) LPKTS Ukmergės filialas kviečia į renginį, skirtą Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dienai ir mons. A. Svarinsko atminimui. **11 val.** Ukmergės Dukstynos kapinėse prisiminsime mons. A. Svarinską. **12 val.** šv. Mišios už partizanus ir mons. A. Svarinską Didžiosios Kovos apygardos parke Mūšios slėnyje. **13 val.** koncertas. Vaišinsimės kareiviška koše.

Gegužės 24 d. (antradienė) **17 val.** LPKTS Kauno filialas kviečia į Kauno įgulos karininkų ramovėje (A. Mickevičiaus g. 19) įvyksianti Audronės Veilentienės knygos „Aš esu Lietuvos patriotas“ apie buyusį Lietuvos užsienio reikalų ministru Valdemaru Vytautu Čarnecki pristatydam.

Gegužės 30 d. (pirmadienė) **16 val.** kviečiame į tradicinę kino popietę LPKTS salėje (Laisvės al. 39, Kaune). Bus rodoma filmo „Lūžis prie Baltijos“ 3 dalis „Baltijos kelias į nepriklausomybę“. Po filmo **17 val.** kviečiame į Mindaugo Milinio istorinio romano „Partizanas“ pristatydam.

ILSÉKITĖS RAMYBĖJE

Petras Bagdžius
1923–2016

Gimė Alytaus aps. Daugų r. Čižiūnų k. ūkininkų šeimoje, auginusioje keturių vaikus. 1946 m. buvo areštotas ir nuteistas 10 metų. Kalėjo Irkutsko sr. ir Krasnojarsko kr. lageriuose. Į Lietuvą grįžo 1958 m. ir apsigyveno Alytuje. Užaugino tris vaikus. Nuo 1991 metų – LPKTS Alytaus filialo narys ir rėmėjas. Aktyviai rinko medžiagą apie partizaninių pasipriešinimą, prisidėjo statant paminklus ir atstatant bunkerį.

Nuoširdžiai užjaučiame vaikus ir artimuosius.
LPKTS Alytaus filialas

Ieva Petronėlė Viršilaitė-Anusienė
1926–2016

Gimė Kretingos r. Naujosios Impilties k. ūkininkų šeimoje. 1948 m. su tėvais išstremta į Irkutsko r. Šamankos k. Dirbo miško ruošos darbus. 1951 m. susituokė su bendro likimo draugu. 1961 m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno Kretingoje.

Palaidota Kretingos kapinėse.
Nuoširdžiai užjaučiame dukterį su šeima ir artimuosius.

LPKTS Kretingos filialas

Irena Stasė Davalgaitė-Doliniuk
1934–2016

Gimė Kauno aps. Jonavos valsč. Dijokiškių k. ūkininkų šeimoje. 1951 m. tėvai išstremti į Tomską. Irena mokėsi Kaune gimnazijoje, todėl trėmimo išvengė. Tačiau jau 1952 m. buvo surasta, suimta ir išstremta. Tremtyje surado tėvus. Vėliau sukūrė šeimą su ukrainiečiu tremtiniu Petru. Į Lietuvą grįžo 1957 m., apsigyveno Jonavoje, dirbo medicinos sele. Užaugino dukterį. 1996 m. mirė vyras.

Palaidota Jonavos kapinėse.
Nuoširdžiai užjaučiame dukterį Eugeniją, vaikaitį Robertą, jų šeimos narius ir visus artimuosius.

LPKTS Jonavos filialas

Gegužės 23 d. (pirmadienė) **16 val.** LPKTS buveinės salėje (Laisvės al. 39, Kaune) paminėsime 1918 m. Neprilausomybės Akto ir 1949 m. LLKS tarybos Deklaracijos signatarus, gi-musius balandžio ir gegužės mėnesiais: Bronislovą Liesi-Kauką (g. 1922-04-22), Jurgį Saulį (g. 1879-05-05) ir Petrą Bartkū-Zadgailą (g. 1925-05-30). Kartu paminėsime 1948 m. gegužės 22–23 d. trėmimą „Vesna“. Pranešimus skaitys: Kauno IX forto muziejaus ekskursijų vadovai istorikai Jūratė Tarasevičiūtė ir Deimantas Ramanauskas, Jurgio Šaulio giminaitis Česlovas Tarvydas, Genocido aukų muziejaus Istorijos skyriaus vedėja Ramunė Draučiūnaitė.

Renginio globėja – LR Seimo narė Vincė Vaidevutė Margevičienė. Organizatoriai – Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga, LPKTS Kauno filialas ir TS-LKD Centro skyrius.

Birželio 18 d. (šeštadienė) **11 val.** Rumšiškių kultūros centre įvyks Lietuvos politinių kalinių bendrijos „Kolyma“ 28-asis suvažiavimas ir visuotinis narių susirinkimas.

Darbotvarkėje: šv. Mišios, metinė valdybos ataskaita, veiklos gairių aptarimas, valdybos rinkimai, bendra dalyvių popietė. Dalyvių registracija nuo 10 val.

Kviečiame dalyvauti visus Rusijos „Dalstoj“ sistemos lageriuose (Kolymoje, Čiukčijoje ir Jakutijoje) bei tremtyje buvusių žmones, taip pat jų šeimos narius, artimuosius, draugus.

Į Kauno įsuvažiavimą bus galima nemokamai nuvažiuoti specialiu autobusu, kuris išvyks 10 val. iš prekybos centro „Savas“ (Savanorių pr. 346) stovėjimo aikštėlės. Papildoma informacija tel. (8 37) 316 347 Algirdas ir 8 676 62 983 Tadas bei interne suvainiavimėje www.kolyma.lt.

ISSN 2029-509X

Tremtinys

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

www.lpkts.lt

Redaktorė Jolita Navickienė
Redakcija: Audronė Kaminskienė, Vesta Milerienė
Maketavo Ignas Navickas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204
el. paštas: tremtinys.redakcija@gmail.com

Įmonės kodas 300032645

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365, AB „SEB“ bankas

Spausdino spaustuvė
UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai
Tiražas 2140 egz.

Kaina
0,60 euro

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų tremties ir tautos netekcių atspindžiai“ remia

S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O S
R É M I M O
F O N D A S

Pokalbis apie tremtį

Kauno J. Urbšio katalikiškoji pagrindinė mokykla tremčiai, istorinei atminčiai skiria daug dėmesio. Prieš kurį laiką mokytojų ir moksleivių pastangomis buvo surinkta jų mikrorajone gyvenusių buvusių tremtinių atsiminių apie patirtus išgyvenimus, aplankytą partizanų pasipriešinimo vietas „Tauro“ apygardoje, mokykloje vyko susitikimais su buvusiais tremtiniais. Moksleivių užrašyti tremtinių prisiminimai, susitikimų įspūdžiai išprasminti mokyklos išleistoje knygoje „Sugrižus iš tremties“.

Šios mokyklos mokytojos Mintaučės Jurkuvienės pakviestas mūsų sąjungos leidžiamos knygų serijos

„Tremties vaikai“ autorius rašytojas Stanislovas Abromavičius nesenai lankėsi šioje mokykloje, kur šeštakams pasakojo apie tremtį, rodė ekranine mažųjų kankinių nuotraukas, tremties kasdienybę. Vaikams buvo smalsu žinoti, kaip tokiomis sunkiomis sąlygomis keliao į tremtį ir ten išgyveno maži vaikai. Nuotraukos iliustravo, kokį padorą gyvenimą jau buvo Lietuvoje susikūrė kaimo ir miesto žmonės nepriklausomybės pabaigoje, tai yra iki Lietuvos okupacijos 1940 metais, ir kokiomis apgailėtinomis, sunkaus darbo, bado ir pažeminimo sąlygomis gyventi jie išvežti į Sibirą. Gal šiu dienų trylikamečiams buvo

nesuprantama, kad tremtyje jų amžiaus vaikai jau dirbo sunkius suaugusiuoj dabus, iki tol vargo rusiškose mokyklose dėl tos kalbos nežinojimo. Tik retas, kad ir labai gabus vaikas, ten gavo išsilavinimą.

M o k y t o j a

moksleivių buvo paprašiusi pasidomėti savo giminės istorija, gal ir jų anū kartu giminaičiai buvo patekę į

tremtį. Tad pokalbis su vaikais buvo įdomus ir naudingas.

„Tremtinio“ inf.

Susitikimo Kauno J. Urbšio katalikiškoje pagrindinėje mokykloje dalyviai

Ukmergės gimnazijų moksleiviai istorijos žinių tikrinosi konkurse

LPKTS Ukmergės filialo pirmininkė Aldonas Kalesnikienės, valdybos nario, atsargos majoro Vidmanto Leščiaus bei valdybos nario, buvusio politinio kalinio Zigmanto Vašatkevičiaus iniciatyva, padedant Ukmergės švietimo skyriaus vyr. specialistui Arūnui Augustinui bei istorijos mokytojams, gegužės 12 dieną Ukmergės Antano Smetonos gimnazijoje buvo surengtas Ukmergės r. gimnazijų moksleivių konkursas „Ką tu žinai apie Laisvės kovą dalyvius?“

Konkurse dalyvavo aštuonios komandos: Jono Basanavičiaus A ir B rinktinės, Antano Smetonos A ir B rink-

tinės, Siesikų ir Želvos gimnazijos bei Taujėnų A ir B rinktinės. LR Seimo narė Vincė Vaidevutė Margevičienė pasveikino dalyvius ir primitė gimnazistams apieypač gūdų laikotarpį – gegužės 22–25 dienų trėmimus. Tomis dienomis iš Baltijos šalių į Sibirą buvo ištremta apie 11 tūkstančių vaikų iki 15 metų.

Konkursas prasidėjo literatūrine – menine dalimi. Kiekviena komanda įdomiai pateikė savo programą – dainomis, partizanų gyvenimo inscenizacijomis, eilėmis.

Patiko Želvos gimnazistų inscenizacija „Mes esame kalnai, aukštieji kalnai, pasiryžę iškerti ir nepalūžti“. Daug

želvos patriotų žuvo apylinkių miškuose, daug jų suguldyta Želvos memoriale. Jų atminimui želviškiai išleido ir knygą apie savo kraštiečius, nukentėjusius nuo raudonojo teroro „Kai Tėvynė buvo toli...“

Jono Basanavičiaus gimnazijos A rinktinė pakvietė pamastytį tema „Sąžinė – kiekvieno žmogaus problema“. Siesikų gimnazistai savo literatūrine menine kompozicija pasakojo, kad Dievo karalystė yra mumyse, žmoguje.

Antroje konkurso dalyje moksleiviai atsakinėjo į klausimus raštu. Video klausimą pateikė buvęs politinis kalinas Z. Vašatkevičius, savo klausimą pateikė

ir Seimo narė V. V. Margevičienė.

Toliau vyko „protų mūšis“ tarp komandų žodžiu. Buvo įdomu stebeti, kaip visos komandos stengėsi. Bet višada iš geriausių būna geriausieji: tai Želvos, Antano Smetonos A rinktinės, Siesikų gimnazistai.

Pertraukos metu grojo ir partizanų dainas dainavo Siesikų kapela „Vieversa“.

Tikimės, kad panašūs renginiai taps tradicija šios dienos paminėjimui auklėjant jaunimą patriotine dvasia.

**Tamara REINGARDTIENĖ,
LPKTS Ukmergės filialo
valdybos narė**

„Kiek rovė – neišrovė. Kiek skynė – nenuskynė“

Ankstyvą gegužės septintosios rytą mes, mokiniai iš Ruklos Jono Stanislausko pagrindinės mokyklos, išvažiavome į tradicinį Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos organizuojamą Junesniosios kartos XIII saskrydį Ariogaloje. Daugelis šiame gražiaime miestelyje lankėmės pirmą kartą, tikvažiuodami į pajūrį matydavome rodyklę į šią vietovę. Kaip ir dera, šventė prasidėjo šv. Mišiomis Ariogaloje Šv. arkangelo Mykolo bažnyčioje. Maldoje prašėme Viešpatį globos išėjusiųjų sieloms ir ramybės bei taikos visiems gyviesiems.

Po šv. Mišių iškilminga eisena visi

žygavome į Dubysos slėnį, kur dalyvavome sportinėse varžybose, o išbande jaunas jėgas, ilsėjomės, žiūrėdami partizanų mūšio inscenizaciją. Visa tai mums padėjo įsivaizduoti birželio 22–28 dienomis vykusį Birželio sukilimą, kurį puikiai atsiminėme iš istorijos pamokų.

Susidomėjė klausėmės „Misija Sibiras 2015“ dalyvių pasakojimų. Kiekvienais metais suburta savanorių grupė važiuoja tvarkytį lietuvių tremtinių kapų į Sibirą, juk šiemet jau 75 metai, kaip 1941 metų birželio 14 dieną prasidėjo pirmasis Lietuvos gyventojų trė-

mimas. Atgulę amžino poilsio tolimeje Sibiro žemėje daug iškentėjė lietuvių tremtinių buvo paminėti maldoose ir lietuviško kryžiaus pastatymu apleistose kapavietėse.

Graži gamta, prasmingi pokalbiai, energingos varžybos, puikūs žmonės, gera nuotaika – tai buvo visos mūsų dienos įvykiai, dienos kuri praplėtė mūsų suvokimą apie Tėvynę, kuri praturtino naujas įspūdžiai ir draugais. Važiuodami namo, dainavome lietuvių liaudies dainas... Ir pažadėjome vienas kitam, kad iki kito saskrydžio būtinai išmoksimė populiariausią liaudies dainų žo-

džius. Juk aš ir Tu – esame lietuviai, tau ta, kuri visuomet ypač mėgo dainuoti... Išmoksime ir Justino Marcinkevičiaus eilėraštį „Kiek rovė – neišrovė. Kiek skynė – nenuskynė... Todėl, kad tu šventovė. Todėl, kad tu – Tėvynė“.

Į saskrydį išlydėjo LPKTS Jonavos filialo pirmininkė Veronika Gabužienė. Kartu su mokiniais važiavo LPKTS Jonavos filialo pirmininko pavaduotoja Janina Paulauskienė, Jonavos rajono Ruklos Jono Stanislausko pagrindinės mokyklos istorijos mokytoja Irūna Januškevičienė.

Irūna JANUŠKEVIČIENĖ

Skelbimai

Gegužės 21 d. (šeštadienį) Tuskulėnų rimties parko memorialinius kompleksas kviečia į Muziejų naktį. **18–23 val.** – muziejinės ekspozicijos „Tuskulėnų dvaro paslapstys“ (Baltasis dvarelis, Žirmūnų g. 1N), kopyčios-kolumbariumo, Panevėžio kraštotoyros muziejaus kilnojamosios parodos „Algimanto partizanų apygardos istorija“ lankymas (Konferencijų salė, Žirmūnų g. 1F); **18–19.30 val.** – protų mūšis „Okupuotos Lietuvos istoriją pažink kitaip“ (Konferencijų salė, Žirmūnų g. 1F); **20–21 val.** – pažintinis-edukacinis žaidimas „Įmink Tuskulėnų mišlę!“ (rinktis Dvaro rūmų kieme, Žirmūnų g. 1F); **21.30–22.30 val.** – naktinė ekskursija po Tuskulėnų rimties parko memorialinių kompleksų ir muziejinę ekspoziciją „Tuskulėnų dvaro paslapstys“ (rinktis Dvaro rūmų kieme, Žirmūnų g. 1F). **Nuo 18 iki 23 val.** lankytojai kviečiami dalyvauti bendrame Genocido aukų muziejaus ir Tuskulėnų rimties parko memorialinio komplekso projekte „Pasmerktųjų kelias 1944–1947 m.“

Išankstinė registracija el. paštu: renginiai.tuskulenai@genocid.lt arba tel. (8 5) 275 1223, (8 5) 275 2547.

Gegužės 22 d. (sekmadienį) **15 val.** Klaipėdos r. Veiviržėnų sen. Šarkiškių k. paminėsime Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dieną. Šarkiškių miškelyje, prie Šv. Marijos skulptūros bus aukojamos šv. Mišios, kuriose giedos buvusių tremtinių choras „Atminties aidai“.

Kviečiame dalyvauti.

Informacija tel. 8 618 44 104.

Gegužės 28 d. (šeštadienį) 9.30 val. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos buveinėje įvyks LPKTS valdybos posėdis, **11 val.** – LPKTS tarybos posėdis.

Gegužės 31 d. (antradienį) 17 val. Kauno įgulos karininkų ramovėje (A. Mickevičiaus g. 19) mažojoje salėje (2 a.) įvyks buvusio 1941 m. tremtinio, inžinieriaus Romualdo Zubino paskaita „Klimato kaita ir lietuvių kalba“.

Kviečiame dalyvauti.

Birželio 4 d. (šeštadienį) 12 val. Šiaulių „Dubysos“ kavinėje 2 aukštė (Stoties g. 2) kviečiame į tradicinį buvusių lietuvių tremtinių jaunimo „Mažoji Lietuva Irkutske“ susitikimą. Bus pristatyta habil. dr. Prano Grybausko knyga „Tremtis į Sibirą ir jos pasekmės“.

Teirautis tel. 8 688 76 724 arba 8 41 399 075 Marytės.

Tuskulėnų rimties parko memorialinio komplekso Konferencijų salėje (Žirmūnų g. 1F, Vilnius) **iki birželio 5 d. (kasdien nuo 10 iki 17 val.)** eksponuojama Panevėžio kraštotoyros muziejaus kilnojamoji paroda „Algimanto partizanų apygardos istorija“. Parodoje pasakoja Algimanto apygardos partizanų, veikusiu Šiaurės Rytų Aukštaitijos teritorijoje, kovų istorija. Parodos stenduose pristatomos partizanų ir vadų biografijos, jų svarbiausi žygiai. Paroda gausiai iliustruota iš įvairių archyvų surinkta medžiaga: dokumentais, schemomis, planais, žemėlapiais, partizanų eilėraščiais. Pasiteirauti tel. (8 5) 275 1223.